

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

УДК 338.48-1/-6

Л. В. МАРЦЕНЮК^{1*}

^{1*}Каф. «Економіка та менеджмент», Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. Лазаряна, 2, Дніпропетровськ, Україна, 49010, тел. +38 (093) 934 18 03, ел. пошта gwinform1@rambler.ru, ORCID 0000-0003-4121-8826

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Мета. На світовому ринку туристичних послуг екстремальний туризм користується великим попитом, тому що він не потребує значних фінансових витрат та дозволяє з року в рік у декілька разів збільшити пакети пропозицій відпочинку, пов'язаного з активними подорожами. В Україні є значний потенціал для розвитку екстремальних видів відпочинку, проте він недостатньо розвинений. Форми екстремального туризму є маловідомими для вітчизняних туристів, тому до них сформоване негативне ставлення. Метою статті є аналіз екстремально-курортного потенціалу України та розробка напрямків популяризації екстремального туризму на ринку туристичних послуг. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять системний аналіз проблем забезпечення конкурентоспроможності туристичної галузі, теоретичні положення економічної науки в галузі ефективності екстремального туризму й управління туристичними потоками. **Методика.** Автором запропоновано напрямки управління туристичними потоками, які відрізняються від існуючих розширенням сфери послуг туристам на території України. Запропоновано розвиток екстремального туризму за допомогою кооперації залізничних компаній та спортивних федерацій. **Результати.** У ході проведення досліджень автором доведено, що виконання поставлених завдань сприятиме: 1) збільшенню доходів бюджетів усіх рівнів від внутрішнього екстремального туризму; 2) підвищенню іміджу країни та українських залізниць; 3) підвищенню частки сфери туризму і курортів у структурі валового внутрішнього продукту до рівня розвинутих країн; 4) доведенню кількості працівників сфери туризму та курортів до рівня розвинутих країн; 5) створенню ефективної системи моніторингу якості туристичних послуг; 6) створенню привабливого інвестиційного клімату для широкого залучення інвестицій у розвиток туристичної, інженерно-транспортної та комунальної інфраструктури; 7) підвищенню безпеки туристів, забезпеченню дієвого захисту їхніх прав, законних інтересів і збереження майна. **Наукова новизна.** Автором наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукової задачі. Вона виявляється в розробці теоретичних і методологічних підходів щодо необхідності розвитку екстремального туризму. **Практична значимість.** Раціонально застосовані заходи за запропонованими автором напрямками управління туристичними потоками дозволять суттєво підвищити надходження до бюджету країни від внутрішнього туризму.

Ключові слова: залізничний туризм; туристичний потік; туристичний маршрут; екстремальний туризм; курортний потенціал

Вступ

Екстремальний туризм — різновид туризму, який пов'язаний із певним ступенем ризику, з позамежними фізичними або психічними навантаженнями в надважких умовах.

Головне в екстремальному туризмі — наявність природних умов для обраного виду відпочинку і досвідчених організаторів. Усі маршрути екстремального туризму мають різні категорії складності. Більшість не вимагають багаторічного досвіду і ретельних підготовок, і, як правило, вони під силу будь-якій здоровій активній людині [3].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

Альпінізм, джип-тури, каякінг, дайвінг, парапланеризм, рафтинг, індустріальний та гірський туризм відносяться до найбільш популярних видів відпочинку.

Деякі туристичні компанії пропонують вибагливим туристам екзотичні види туризму. Це може бути як політ на земну орбіту, спуск з гір на мотоциклі, полювання під водою на акул, подорожі у підземеллі, так і спуск з піщаних дюн на сноуборді та інші [2].

Якщо не брати до уваги коштовний саме екзотичний туризм, то можна сказати, що екстремальний туризм відноситься до одних з найбільш привабливих для туристів видів відпочинку, адже більшість з подорожуючих хочуть не тільки побачити, а й відчути. Люди їдуть на відпочинок за емоціями. Саме на позитивні, часом незвичні емоції вони готові витратити кошти [13].

Проблемами та перспективою розвитку екстремального туризму займалися такі науковці, як І. Свіда, А. Романов, Ю. Дмитрієвський, Я. Арін, В. Гуляєв. В їхніх працях проаналізовано іноземний розвиток екстремальних видів відпочинку, але що стосується України, то поки що цей напрямок дослідження потребує подальшого опрацювання.

Мета

Метою статті є аналіз екстремально-курортного потенціалу України та розробка напрямків популяризації екстремального туризму на ринку туристичних послуг.

Методика

В Україні є значний потенціал для розвитку екстремальних видів відпочинку, проте він недостатньо розвинений. Форми екстремального туризму є маловідомими для вітчизняних туристів, тому до них сформоване або інертне, або негативне ставлення.

Світова туристична індустрія постійно розвивається, пропонуючи все нові види послуг туристам [1]. Останнім часом великим попитом користуються не тільки звичайні оглядові екскурсії, а й туризм, пов'язаний з активним відпочинком. В Україні є достатньо місць, де можна організувати екстремальні види туризму. Клондайком втілення ідей в цьому контексті можуть і повинні стати Закарпатська, Львівська та Івано-Франківська області.

У Закарпатській області щорічно проходять екстремальні змагання. Серед популярних місць проведення організованого екстремального відпочинку: Мукачеве, Ужгород, а також околиці річки Боржави.

Серед найбільш популярних видів екстремального туризму в нашій країні є: альпінізм та гірсько-пішохідний туризм; спелеологія; гірсько-количний спорт; рафтинг (сплав по гірських річках); парапланеризм та дельтапланеризм.

Популярними в Закарпатській області є гірські види екстремального туризму. Найбільш екстремальним видом відпочинку вважається альпінізм, причому туристи долають різноманітні перешкоди різного ступеня важкості.

Порівняно безпечні та з можливістю організації альпіністських маршрутів різного ступеня складності є гори Карпати, що розташовані на території Закарпатської області. Кавказ або Урал славляться різкими схилами та провалами, тому там організовувати екскурсії не сама вигідна справа. В Закарпатті ж, якщо виключити зі списку туристичних маршрутів найбільш скелясті гори Горгани, то всі інші гори регіону можна вважати придатними для розвитку альпінізму. Найбільш відвідувані вже сьогодні гори розташовані на території Воловецького, Міжгірського, Рахівського, Великоберезнянського, Свалявського та Мукачівського районів [4].

З року в рік зростає популярність гірськоколичного спорту та сноубордингу. Найвищою гірськоколичною базою Українських Карпат є Драгобрат, де два бугельні витяги кілометрової довжини ведуть з висоти понад 1 300 м майже на вершину гори Стіг (1 704 м).

Якщо згадати скелелазні маршрути, то близько сотні їх прокладені в районі каньйону Смотрич. Там скельний каньйон був промитий р. Смотрич, яка утворює навколо старого міста незамкнуту петлю. Висота скель в каньйоні досягає п'ятдесяти метрів.

До наземних видів екстремального туризму можна віднести спелеологію, кінний і мисливський туризм, пішохідний і комбінований автобусно-пішохідний туризм, маунбайкінг, Х-гонки, спортивне орієнтування, автотур-ралі та мототуризм, виживання в дикій природі.

Щодо спелеології, то в Закарпатській області нараховуються десятки печер. Найбільшою популярністю у туристів користуються карстові печери біля селищ Княгиня, Мала Уголька,

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

а також печера «Дружба», що розташована в Тячівському районі.

Щодо кінного, мисливського та крекінгового (пішохідного) туризму, то їх, безумовно, можна розвивати на території всієї України, адже в нашій країні є для цього необхідний ресурсний потенціал. Туристам можна запропонувати і комбіновані тури – суміщення декількох видів активного відпочинку в одному маршруті, наприклад, трекінгу та кінного туризму.

Результати

На світовому ринку туристичних послуг дуже популярним сьогодні є туризм по особливо небезпечних маршрутах.

Зробимо короткий огляд популярних видів екстремального туризму в інших країнах.

Так Туреччина славиться дайвінгом. Місце для занурень неймовірно багато. Найбільш популярним вважається Бордум, острови Карго і Кечек. На шляху до островів знаходяться мальовничі підводні рифи. Острів Чатал є улюбленим місцем любителів підводної археології. Тому тут знаходиться єдиний в світі музей підводних скарбів. Також у Туреччині є чимало пропозицій щодо подорожі по гірській річці. Найпопулярніше місце любителів рафтингу – гірська річка Даламан [8]. Єгипет теж приваблює туристів дайвінгом та екзотичною подорожжю по пустелі. Таїланд славиться водним туризмом. Іспанія захоплює Коридою. Туристичні агентства Південної Америки пропонують знайомство з племенами індіанців. Швейцарія активно розвиває дельтапланеризм та скелелазіння. В Африці туристам пропонують сафари у національних парках, рафтинг по Нілу або альпінізм по піках африканських гір. Великою популярністю користуються подорожі по диких місцях [7]. В Китаї туристи мають можливість ознайомитися з давньою культурою Китаю, релігією, пам'ятками старовини, екзотичною кухнею. Досить розвинений дайвінг. Індія порадує туристів віндсерфінгом. Все більше охочих побувати в екстремальних кліматичних умовах в круїзах в Арктиці й Антарктиці і подивитися на екзотичних тварин, наприклад пінгвінів.

За статистикою, третина відпочиваючих з європейських країн щотижнево виїжджають або на сафарі, або катаються на яхті, або займаються іншим активним відпочинком [10].

Якщо повернутися до України, то можна підкреслити, що в цій країні є всі можливості для розвитку деяких видів екстремального туризму, але поки що з боку державних органів влади не приділяється достатньо уваги стосовно цього питання. Крім того, відсутність об'єктивної інформації щодо безпеки та доступності екстремальних видів спорту в Україні спонукають вітчизняних туристів шукати подібні послуги в інших країнах. Не варто забувати і про погіршення соціально-економічної ситуації в країні, коли витрати на потребу першої необхідності збільшуються, витрати на відпочинок відповідно зменшуються. Разом з тим в Україні є ресурсний потенціал для організації доступного відпочинку широким верствам населення [5].

Наприклад, гірський велосипед – спуск з гори на велосипеді, подолання перешкод через каміння, швидкісний проїзд через небезпечні місця, швидка їзда по трасі з трамплінами та іншими перешкодами.

Цікавим для українців може бути і спортивне орієнтування на місцевості за допомогою карти та компасу. На Закарпатті змагання зі спортивного орієнтування можна організувати в районі Невицького замку.

Також у Закарпатській області ідеальні передумови для такого неординарного виду спорту, як дельтапланеризм та парапланеризм. Найбільш сприятливими умовами є території Рахівського, Перечинського, Великоберезнянського та частково інших районів [7].

Можна розвивати і водний екстремальний туризм, наприклад спуск по гірських річках на байдарках. Так в Закарпатті це можна організувати у Виноградівському, Перечинському, Великоберезнянському, Ужгородському районах [8].

Не варто забувати і про такий романтичний і водночас екстремальний вид відпочинку як політ на повітряних кулях. Для розвитку повітроплавання в Україні є прекрасні природні передумови. Можна організувати політи над містами-мільйонниками, над красивими історичними місцями, яких в нашій країні достатньо. На сьогодні в Україні використовують лише близько двадцяти повітряних куль, що в двадцять раз менше порівняно з Росією та Голандією та в триста разів (!) порівняно з Німеччиною.

Серед екстремальних видів спорту – стрибки з парашутом. Поки що цей вид екстриму пе-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

ребує на початковій стадії розвитку в Україні.

На сьогодні в Україні існує всього три великих дрозони: дві під Києвом і одна біля Дніпропетровська, що в двадцять разів менше, ніж у Великобританії.

Сплави по ріках – це один з популярних видів спорту для розвитку в Україні. Наші рівнинні ріки без крутих порогів дуже добре підходять для сплавів звичаних людей, а не тренуваних спортсменів. Для любителів більш гострих відчуттів підійде Південний Буг зі своїми порогами й перекатами, а для самих досвідчених – гірські ріки Карпат.

Захоплюючим видом відпочинку є сафарі. І якщо в минулому столітті воно більше означало полювання на африканських диких звірів, то з появою сучасної фототехніки сафарі може стати фото- або відеополюванням, що не шкідливо для об'єктів живої природи.

Славиться Україна і заповідниками. На сьогодні працюють 17 природних, 4 біосферних заповідники і 12 національних природних парків, у яких дика природа перебуває під охороною держави. Асканія-Нова – один з найбільших заповідників у Європі, в якому зібрані представники тваринного світу майже всіх континентів планети [6].

Перспективними районами для розвитку екстрем-туризму є Українські Карпати і Прикарпаття. Місцями розвитку фотополювання можуть бути: національний природний парк Вишницький, національний природний парк Гуцульщина, а також Карпатський біосферний заповідник. Повітроплавання перспективно розвивати в районі каньйоноподібної долини середньої течії р. Дністер з чудовими краєвидами історичних місць Хотинської та Камінець-Подільської фортець.

Наукова новизна та практична значимість

Україна зі своїм ресурсним потенціалом є країною великих можливостей для організації активного й екстремального відпочинку.

Туриста може приваблювати елемент новизни, зняття стресу і викид надлишку енергії, а також доступність відпочинку з фінансової точки зору.

Організацією екстремальних турів можуть займатися, наприклад, залізничні туристичні компанії сумісно зі спортивними федераціями [11].

Залізниця може організовувати доставку до місця організації екстремального виду туризму та проживання у комфортабельних вагонах (серед переваг: економія на готелях та ресторанах, змістовна подорож може розпочинатись уже з моменту посадки у вагон, доступність з фінансової точки зору), а представники спортивних клубів відповідатимуть за якісне проведення конкретного відпочинку.

У ході виконаного дослідження розширився перелік факторів, що входить до економічної категорії «привабливість маршруту туристичної подорожі», таких як: максимально зручний термін поїздки пасажира, комфортність рухомого складу, кількість зупинок та привабливість об'єктів історичної, природної та культурної спадщини, що дозволить точніше встановлювати категорію маршруту та прогнозувати економічну ефективність подорожі.

Висновки

Світовий екстремальний туризм стрімко розвивається, але Україна значно відстає від розвинених країн [12].

Проте при грамотно організованому підході розвиток екстремального туризму на вітчизняному ринку туристичних послуг є досить перспективним.

Низький рівень розвитку туристичної інфраструктури і соціальних стандартів населення стримує розвиток екстремального туризму в Україні. За оцінками багатьох вітчизняних спеціалістів, існує великий потенціал екстремального туризму, який можна буде розкрити з загальним соціально-економічним розвитком держави.

В Україні перспективним вважається розвиток таких видів екстремального туризму, як: польоти на повітряних кулях, парашутизм, спелеологія, сафарі та рафтинг.

Внутрішній туризм можна розвивати саме за допомогою екстремального туризму, а при грамотній інформаційній політиці та достатньому рівні сервісу можна сподіватися і на стрімкий розвиток міжнародного туризму. Запропоновані заходи сприятимуть збільшенню прибутків

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

до бюджетів різних рівнів та популяризації країни на світовому ринку туристичних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балака, Є. І. Організаційний аспект відродження та розвитку залізничного туризму на основі кластеризації / Є. І. Балака, Г. О. Сіваконова // Технолог. аудит и резервы пр-ва. – 2014. – № 1 (2). – С. 41–44.
2. Дергоусова, А. О. Позиціонування залізничного транспорту на ринку туристичних послуг / А. О. Дергоусова // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 12. – С. 4–7.
3. Марценюк, Л. В. Напрямки розвитку внутрішнього туризму в Україні / Л. В. Марценюк // Наука та прогрес транспорту. – 2014. – № 6 (54). – С. 23–33. doi: 10.15802/stp2014/32651.
4. Марценюк, Л. В. Основні засади розвитку транспортного туризму в Україні / Л. В. Марценюк // Наука та прогрес транспорту. – 2013. – № 5 (47). – С. 24–32. doi: 10.15802/stp-2013/17963.
5. Перспективи розвитку залізничного туризму України на вузькоколіїних лініях Закарпаття / В. Г. Кузнецов, П. О. Пшінько, І. В. Кліменко [та ін.] // Наука та прогрес транспорту. – 2015. – № 4 (58). – С. 23–33. doi: 10.15802/stp-2015/49196.
6. Познякова, О. В. Подієвий туристський потенціал України як напрям розвитку залізничного туризму / О. В. Познякова // Зб. наук. пр. Держ. екон.-технол. ун-ту трансп. Серія: «Економіка і управління». – Київ, 2012. – Вип. 21–22 (1). – С. 290–294.
7. Пшінько, О. Перспективи розвитку залізничного туризму в Україні / О. Пшінько, Р. Вернигора, Р. Коробйова // Укр. залізниці. – 2014. – № 12. – С. 38–42.
8. Супонева, В. П. Розвиток залізничного туризму України та утворення нового підрозділу з управління залізничним туризмом / В. П. Супонева // Вісн. економіки трансп. і пром-ті : зб. наук.-практ. ст. / Укр. держ. акад. залізн. трансп. – Харків, 2009. – Вип. 25. – С. 137–140.
9. Blancheton, B. The three systems of rail tourism: French case / B. Blancheton // Tourism Management Perspective. – 2013. – № 5. – P. 31–40. doi: 10.1016/j.tmp.2012.09.008.
10. Bramwell, B. Tourism collaboration and partnerships: Politics, practice and sustainability / B. Bramwell, B. Lane. – Clevedon : Channel View Publications, 2000. – 343 p.
11. European Tourism 2013: Trends & Prospects [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу: <https://abouttourism.wordpress.com>. – Назва з екрана. – Перевірено : 14.12.2015.
12. Juan, G. B. Tourism and transport systems in mountain environments: analysis of the economic efficiency of cableways in South Tyrol / G. B. Juan, D. Manuela, P. Manuela // J. of Transport Geography. – 2014. – Vol. 36. – P. 1–11. doi: 10.1016/j.jtrangeo.2014.02.004.
13. Hannam, K. Developments and key issues in tourism mobilities / K. Hannam, G. Butler, C. M. Paris // Annals of Tourism Research. – 2014. – Vol. 44. – P. 171–185. doi: 10.1016/j.annals.2013.09.010.

Л. В. МАРЦЕНЮК^{1*}

^{1*}Каф. «Економіка и менеджмент», Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, ул. Лазаряна, 2, Днепропетровск, Украина, 49010, тел. +38 (093) 934 18 03, эл. почта rwinform1@rambler.ru, ORCID 0000-0003-4121-8826

НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

Цель. На мировом рынке туристических услуг экстремальный туризм пользуется большой популярностью, так как он не требует значительных финансовых затрат и позволяет из года в год в несколько раз увеличить пакеты предложений отдыха, связанного с активными путешествиями. В Украине есть значительный потенциал для развития экстремальных видов отдыха, однако он недостаточно развит. Формы экстремального туризма являются малоизвестными для отечественных туристов, поэтому к ним сформировано негативное отношение. Целью статьи является анализ экстремально-курортного потенциала Украины и разработка направлений популяризации экстремального туризма на рынке туристических услуг. Теоретическую и методологическую основу исследования составляют системный анализ проблем обеспечения конкурентоспособности туристической отрасли, теоретические положения экономической науки в области эффективности экстремального туризма и управления туристическими потоками.

Методика. Автором предложены направления управления туристическими потоками, которые отличаются

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

от существующих расширением сферы услуг туристам на территории Украины. Предложено развитие экстремального туризма с помощью кооперации железнодорожных компаний и спортивных федераций.

Результаты. В ходе проведения исследования автором доказано, что выполнение поставленных задач будет содействовать: 1) увеличению доходов бюджетов всех уровней от внутреннего экстремального туризма; 2) повышению имиджа страны и украинских железных дорог; 3) повышению доли сферы туризма и курортов в структуре валового внутреннего продукта до уровня развитых стран; 4) доведению количества работников сферы туризма и курортов до уровня развитых стран; 5) созданию эффективной системы мониторинга качества туристических услуг; 6) созданию привлекательного инвестиционного климата для широкого привлечения инвестиций в развитие туристической, инженерно-транспортной и коммунальной инфраструктуры; 7) повышению безопасности туристов, обеспечению действенной защиты их прав, законных интересов и сохранения имущества. **Научная новизна.** Автором приведены теоретическое обобщение и новое решение научной задачи. Она проявляется в разработке теоретических и методологических подходов к необходимости развития экстремального туризма. **Практическая значимость.** Рационально примененные меры по предложенным автором направлениям управления туристическими потоками позволят существенно повысить поступления в бюджет страны от внутреннего туризма.

Ключевые слова: железнодорожный туризм; туристический поток; туристический маршрут; экстремальный туризм; курортный потенциал

L. V. MARTSENYUK^{1*}

^{1*}Dep. «Economics and Management», Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lazaryan St., 2, Dnipropetrovsk, Ukraine, 49010, tel. +38 (093) 934 18 03, e-mail rwinform1@rambler.ru, ORCID 0000-0003-4121-8826

DIRECTIONS OF EXTREME TOURISM IN UKRAINE

Purpose. In the world market of tourist services extreme tourism is very popular, as it does not require significant financial costs and enables year on year increase offers holiday packages associated with active travel. Ukraine has considerable potential for the development of extreme forms of recreation, but it is insufficiently developed. The forms of adventure tourism are little-known to domestic tourists, so it formed a negative attitude. The aim of the article is the analysis of extreme resort potential of Ukraine and promotion of the development of adventure tourism destinations in the travel market. Theoretical and methodological basis of research make systematic analysis of the problems of ensuring the competitiveness of the tourism industry, theoretical principles of economic science in the field of efficiency of adventure tourism and management of tourist flows. **Methodology.** The author offers directions of management of tourist flows, which differs from the current expansion of services to tourists in Ukraine. Proposed development of adventure tourism with the help of co-operation of railways and sports federations. **Findings.** As a result of the objectives to be achieved following the results, you are: an increase in budget revenues at all levels of the inner adventure tourism; improving the image of the country and Ukrainian railways; increasing the share of tourism and resorts in the gross domestic product to the level of developed countries; bringing the number of employees in tourism and resorts to the level of developed countries; creation of an effective system for monitoring the quality of tourist services; creating an attractive investment climate to attract a wide investments, the development of tourism, engineering and transport and municipal infrastructure, improving the safety of tourists, providing effective protection of their rights and legitimate interests of preservation of the property. **Originality.** The author shows the theoretical generalization and new solution to a scientific problem. It is manifested in the development of theoretical and methodological approaches to the need for the development of adventure tourism. **Practical value.** Rational use of measures proposed by the author directions management of tourist flows will significantly increase the country's revenues from tourism.

Keywords: railway tourism; the flow of tourists; tourist route; extreme tourism; resort potential

REFERENCES

1. Balaka Ye.I., Sivakoneva H.O. Orhanizatsiyniy aspekt vidrozhennia ta rozvytku zaliznychnoho turyzmu na osnovi klasterizatsii [The organizational aspect of the revival and development of railway tourism, based on clustering]. *Tekhnologicheskyy audit i rezervy proizvodstva – Technological Audit and Production Reserves*, 2014, no. 1 (2), pp. 41-44.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

2. Derhouseova A.O. Pozytyionuvannia zaliznychnoho transportu na rynku turystychnykh posluh [Positioning of railway transport in the market of tourist services]. *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economy. Finance. Right*, 2013, no. 12, pp. 4-7.
3. Martseniuk L.V. Napriamky rozvytku vnutrishnoho turyzmu v Ukraini. [Directions for the development of domestic tourism in Ukraine]. *Nauka ta prohres transportu – Science and Transport Progress*, 2014, no. 6 (54), pp. 23-33. doi: 10.15802/stp2014/32651.
4. Martseniuk L.V. Osnovni zasady rozvytku transportnoho turyzmu v Ukraini [Basic principles of the transport tourism development in Ukraine]. *Nauka ta prohres transportu – Science and Transport Progress*, 2013, no. 47, pp. 24-32. doi: 10.15802/stp2013/17963.
5. Kuznetsov V.G., Pshinko P.O., Klimenko I.V., Gumenyuk A.V., Zahorulko S.M. Perspektyvy rozvytku zaliznychnoho turyzmu Ukrainy na vuzkokoliinykh liniakh Zakarpattia [Perspectives of Ukrainian Railway Tourism Development of Ukraine on narrow-gauge lines of Zakarpattia]. *Nauka ta prohres transportu – Science and Transport Progress*, 2015, no. 4 (58), pp. 23-33. doi: 10.15802/stp2015/49196.
6. Pozniakova O.V. Podiiivyi turystykyi potentsial Ukrainy yak napriam rozvytku zaliznychnoho turyzmu [Event tourism potential of Ukraine as the development of railway tourism]. *Ekonomika i upravlinnia: Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho ekonomiko-tehnolohichnoho unyversytetu transportu* [Economy and Management: Proc. of the State Economic and Technological University of Transport]. Kyiv, 2012, no. 21-22 (1), pp. 290-294.
7. Pshinko O., Vernyhora R., Korobiova R. Perspektyvy rozvytku zaliznychnoho turyzmu v Ukraini [Prospects of Ukrainian Railway Tourism Development]. *Ukrainski zaliznytsi – Ukrainian Railways*, 2014, no. 12, pp. 38-42.
8. Suponiieva V.P. Rozvytok zaliznychnoho turyzmu Ukrainy ta utvorennia novoho pidrozdilu z upravlinnia zaliznychnym turyzmozom [Development of Ukrainian railway tourism and the formation of a new unit for railway tourism]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti: Zbirnyk nauково-praktychnykh statei Ukrainiskoi derzhavnoi akademii zaliznychnoho transportu* [Bulletin of Transport and Industry Economics: Proc. of the Ukrainian State Academy of Railway Transport], 2009, issue 25, pp. 137-140.
9. Blancheton B. The three systems of rail tourism: French case. *Tourism Management Perspective*, 2013, no. 5, pp. 31-40. doi: 10.1016/j.tmp.2012.09.008.
10. Bramwell B., Lane B. Tourism collaboration and partnerships: Politics, practice and sustainability. Clevedon, Channel View Publications, 2000. 343 p.
11. European Tourism 2013: Trends & Prospects. 2013. Available at: <https://abouttourism.wordpress.com> (Accessed 14 Decemder 2015).
12. Juan G.B., Manuela D., Manuela P. Tourism and transport systems in mountain environments: analysis of the economic efficiency of cableways in South Tyrol. *Jornal of Transport Geography*, 2014, vol. 36, pp. 1-11. doi: 10.1016/j.jtrangeo.2014.02.004.
13. Hannam, K., Butler G., Paris C. Developments and key issues in tourism nobilities. *Annals of Tourism Research*, 2014, no. 44, pp.171-185.

Стаття рекомендована до публікації д.т.н., проф. В. Т. Вечеровим (Україна); д.е.н., доц. О. В. Каховською (Україна)

Надійшла до редколегії<05.12.2015

Прийнята до друку<10.02.2016